

Úvod do kvalitativního výzkumu

Kvalitativní výzkum

Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.

(Švaříček, Šed'ová, 2007:17)

Nebezpečí kvalitativního výzkumu

- velké množství času v terénu
- časově náročná analýza dat
- „lonely business“
- výzkumník musí být připraven flexibilně měnit plán výzkumu
- výzkum nemá striktní pravidla

Přednosti kvalitativního výzkumu

- Přináší porozumění žitým zkušenostem jedince
- Zohledňuje definice situací a významy používané
- jedinci v „přirozeném“ prostředí
- Zjišťuje, jak sociálním situacím rozmění aktéři
- Zjišťuje důvody jednání
- Zohledňuje vliv kontextu a prostředí na myšlení a jednání

Pozor!

- Badatel klade důraz na perspektivu zkoumaných, ale nesmí na ní ulpět!
- Nestačí popis.
- Výzkumník není novinář.

Teorie

Kvantita vs. kvalita

- dedukce
  - Lineární
  - Náhodný výběr
  - Zobecnitelnost
  - Málo informací o mnoha jedincích
  - objektivní
- Indukce
  - **Cirkulární**
  - Záměrný výběr
  - Omezená platnost
  - Mnoho informací o málo jedincích
  - Vliv osobnosti tazatele

Model výzkumu

- Preempirická fáze:
- Oblast výzkumu + literatura + kontext
- Téma
- Výzkumné otázky
- Jaká data?

- Empirická fáze:
- Design
- Sběr dat
- Analýza dat
- Odpověď na otázky

Výzkumné designy

design jako „předpřipravený balíček postupů“

- **Zakotvená teorie**
- **Případová studie**
- **Biografický výzkum**
- **Etnografický výzkum**
- Fenomenologický výzkum
- **Akční výzkum**
- Narativní výzkum, diskurzivní analýza
- Vlastní (pragmatický) výzkumný design

TABLE 4.1 Dimensions for Comparing Five Research Traditions in Qualitative Research

<i>Dimension</i>	<i>Biography</i>	<i>Phenomenology</i>	<i>Grounded Theory</i>	<i>Ethnography</i>	<i>Case Study</i>
Focus	<ul style="list-style-type: none"> • Exploring the life of an individual 	<ul style="list-style-type: none"> • Understanding the essence of experiences about a phenomenon 	<ul style="list-style-type: none"> • Developing a theory grounded in data from the field 	<ul style="list-style-type: none"> • Describing and interpreting a cultural and social group 	<ul style="list-style-type: none"> • Developing an in-depth analysis of a single case or multiple cases
Discipline origin	<ul style="list-style-type: none"> • Anthropology • Literature • History • Psychology • Sociology 	<ul style="list-style-type: none"> • Philosophy, sociology, Psychology 	<ul style="list-style-type: none"> • Sociology 	<ul style="list-style-type: none"> • Cultural anthropology • Sociology 	<ul style="list-style-type: none"> • Political science, sociology, evaluation, urban studies, other social sciences
Data collection	<ul style="list-style-type: none"> • Primarily interviews and documents 	<ul style="list-style-type: none"> • Long interviews with up to 10 people 	<ul style="list-style-type: none"> • Interviews with 20-30 individuals to "saturate" categories and detail a theory 	<ul style="list-style-type: none"> • Primarily observations and interviews with additional artifacts during extended time in the field (e.g., 6 months to a year) 	<ul style="list-style-type: none"> • Multiple sources - documents, archival records, interviews, observations, physical artifacts
Data analysis	<ul style="list-style-type: none"> • Stories • Epiphanies • Historical content 	<ul style="list-style-type: none"> • Statements • Meanings • Meaning themes • General description of the experience 	<ul style="list-style-type: none"> • Open coding • Axial coding • Selective coding • Conditional matrix 	<ul style="list-style-type: none"> • Description • Analysis • Interpretation 	<ul style="list-style-type: none"> • Description • Themes • Assertions
Narrative form	<ul style="list-style-type: none"> • Detailed picture of an individual's life 	<ul style="list-style-type: none"> • Description of the "essence" of the experience 	<ul style="list-style-type: none"> • Theory or theoretical model 	<ul style="list-style-type: none"> • Description of the cultural behavior of a group or an individual 	<ul style="list-style-type: none"> • In-depth study of a "case" or "cases"

Případová studie

- Podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málo případů
- Případ jako v čase a prostoru uzavřený a provázaný **system (má hranice), který studujeme v jeho přirozeném prostředí, v jeho komplexitě a v kontextu** (časovém, prostorovém, ekonomickém, kulturním, sociálním)
- Případem (jednotkou analýzy) může být: člověk, komunita, vztahy, organizace nebo instituce, událost, role
- **Různé zdroje dat a techniky sběru dat:** pozorování (zúčastněné i nezúčastněné), rozhovor, analýza dokumentů, artefaktů, focus group... (i kvantitativní)
- Cíle případové studie: deskriptivní, explorační i explanační

Nevýhody:

- Vyžaduje dostatek času strávený v terénu
- Snadno sklouzne do plochého vhledu nebo reportáže, je třeba integrovat informace získané různými metodami sběru dat, nutnost zachycení jevů, které nejsou na první pohled viditelné, dokumentovat závěry atd.

Jak vybrat případ?

- Zohledňujeme výzkumné cíle a otázky
- Záměrný výběr
- Ochota vybraného případu se na studii podílet
– tento požadavek není triviální!

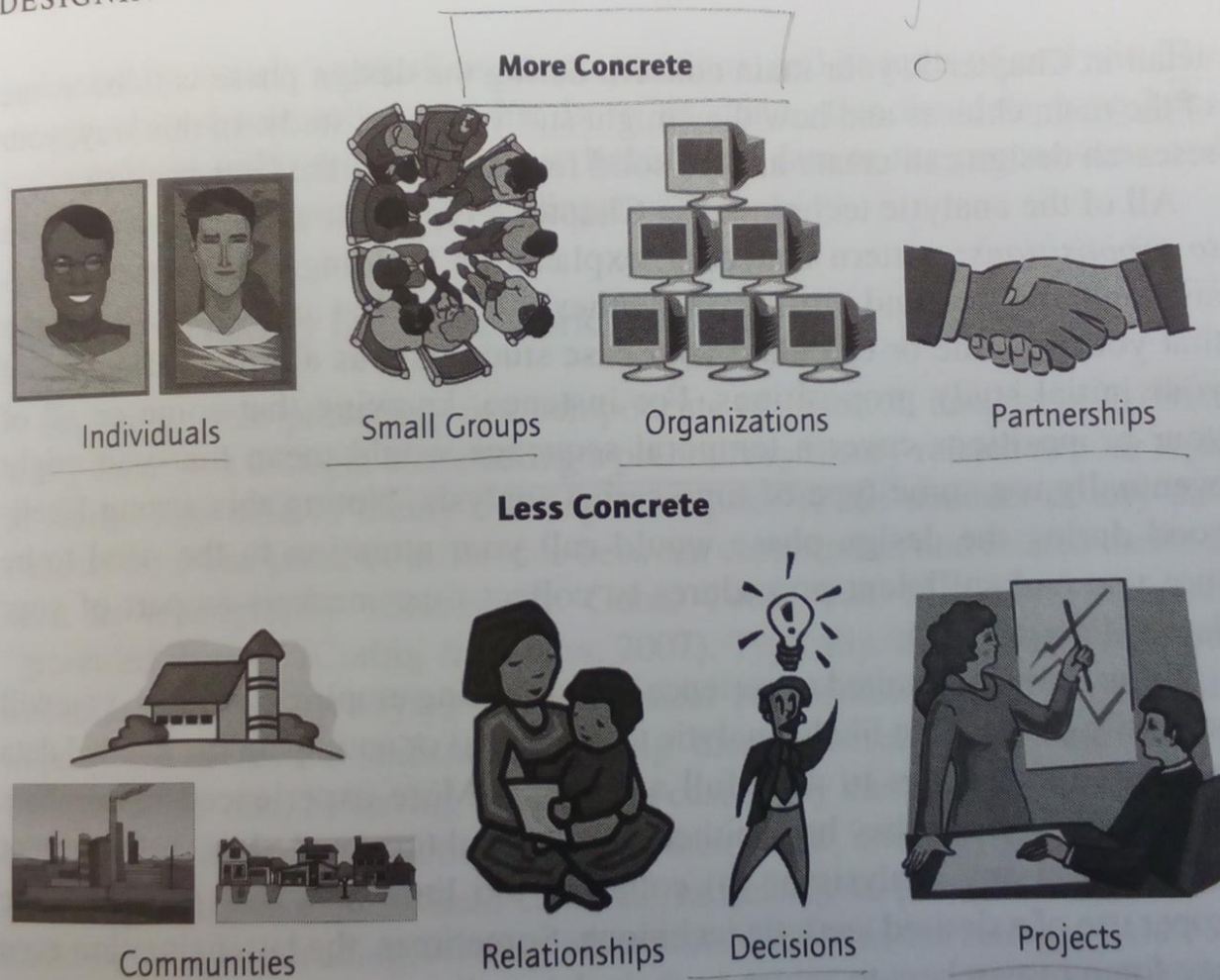

Figure 2.1 Illustrative Case Study Topics

Zdroje dat

- Dokumentace
- Archivní záznamy
- Rozhovory
- Přímé pozorování
- Zúčastněné pozorování
- Výsledky činnosti

Jak analyzovat data

- Induktivní analýza – témata se pozvolna vynořují
- Vyžaduje kreativitu – nestrukturovaná kvalitativní data
- Analýza datového materiálu musí vést k odhalení a popisu KLÍČOVÝCH TÉMAT
- Není specifikován sled jednotlivých kroků

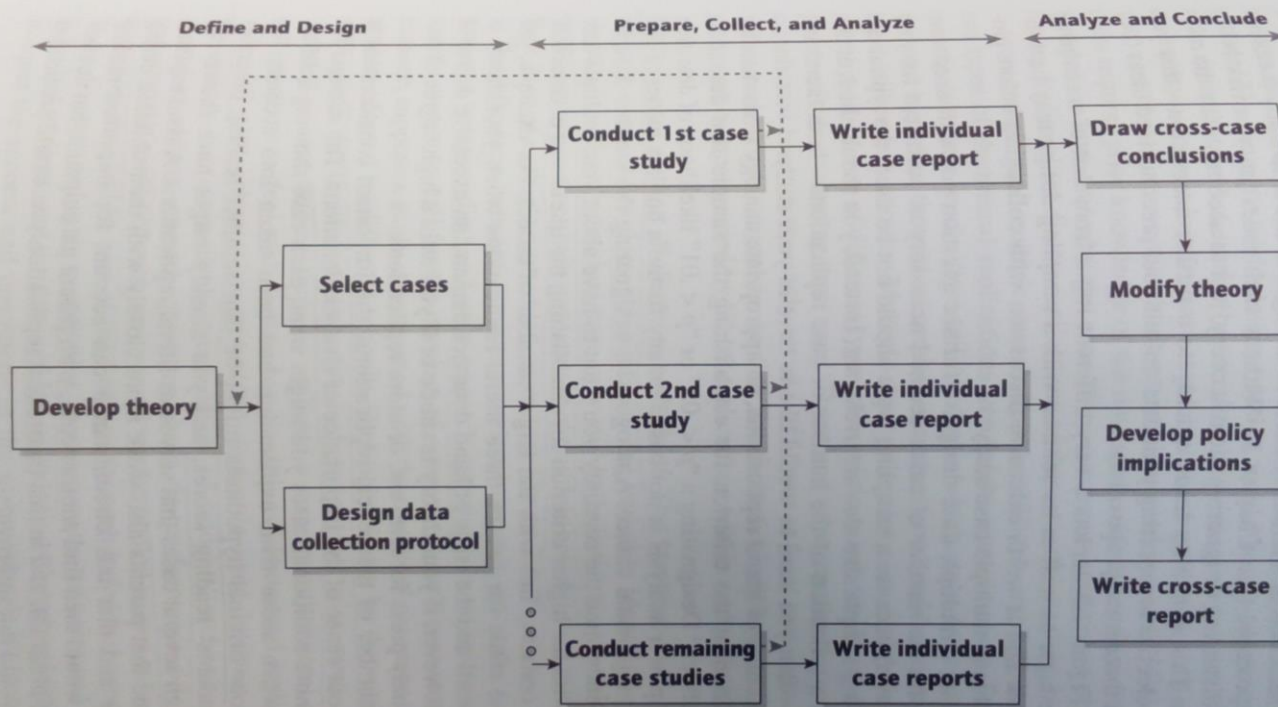

Figure 2.5 Case Study Method

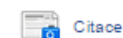
SOURCE: COSMOS Corporation.

Dobrá případová studie

- Jasně definovaný případ(y)
- Jasně popsáný případ(y)
- Klíčová témata vzhledem k případu identifikována
- Doporučení formulována na základě analýzy dat
- Výzkumník je reflexivní vzhledem ke své pozici v průběhu výzkumu

- [O časopisu](#)
- [Redakce](#)
- [Aktuální číslo](#)
- [Všechna čísla](#)
- [Nejčtenější články](#)
- [Pro autory](#)
- [Publikační etika](#)
- [Výzva pro autory](#)
- [Vyhledávání](#)

Řízení školy na vesnici (případová studie)

Martin Sedláček

Abstrakt

V textu jsou prezentovány některé z hlavních výsledků výzkumné studie zaměřené na specifika řízení vesnické školy. Hlavním cílem výzkumu bylo poznání role ředitele školy v procesech řízení a identifikování klíčových faktorů, které tuto roli ovlivňují. Prostředkem poznání se stal kvalitativní design případové studie. Výsledkem analýzy získaných dat je představení ředitelky a jejího přístupu k řízení v jedné konkrétní škole. Ukázány a vysvětleny jsou nejprve hlavní determinanty tohoto přístupu. Následně popisují klíčové řídicí strategie a opomenuty nejsou ani širší dopady zvoleného stylu.

klíčová slova: řízení školy, role ředitele, kvalitativní výzkum, případová studie

Celý článek:

Etnografický výzkum

- Hlubková studie zaměřená na konkrétní skupinu
- Cílem etnografie je „hustý popis“ – detailní a věrohodný popis způsobu života určité skupiny lidí (chování, zvyků, jednání, jazyka, interakce, struktury, přesvědčení, hodnot, postojů a názorů)
- Výzkumník aktivně vstupuje do každodenního života aktérů – intenzivní pobyt v terénu
- Kombinace různých metod sběru dat (zúčastněné pozorování, rozhovory, terénní poznámky, artefakty, struktura skupiny)

Metodologická specifika etnografie

- Flexibilní design, aspekt improvizace
- Kombinace různých technik sběru dat
- Triangulace

Etické aspekty

- Vstup do terénu: otevřený vs. skrytý výzkum, gatekeeper
- Pozicionalita: stát se “domorodcem” vs. zůstat „cizincem“
- Reflexivita

Interakce mezi zdravotnickým personálem a geriatrickými pacienty

*Etnografická studie vybraného oddělení
léčebny pro dlouhodobě nemocné*

vedoucí práce: Mgr. Hedvíka Novotná
Praha 2009

Bezdomovectví jako přístup k životu

Petr Holpuch

BIO
GRAF

Biograf

Časopis
(nejen) pro
biografickou a reflexivní
sociologii

ISSN 1211-5770
Reg. pod č. MK ČR E 8364

Biograf aktuálně vychází dvakrát
ročně v tištěné verzi i jako on-
line časopis. Publikuje
empirické, metodologické
i teoretické příspěvky věnované
kvalitativnímu výzkumu.

E-mail:
casopis@biograf.org
Website:
<http://www.biograf.org>

Rok 2011, číslo 54
Vyšlo 5.12.2011

TEXTY

© Časopis Biograf 2011

Abstrakt:

Homelessness as a way of living

The article describes how homeless people subjectively perceive their "everyday reality", and compares their point of view with the idea of reintegration found within social policy. While the mainstream culture perceives homelessness as a difficult and undesirable life situation which has to be sorted out as fast as possible, the homeless might see their own situation as a way of living which does not necessarily need any changes. The core of this paper lies in a description of identity processes in which mainstream norms and values are gradually replaced by norms and values created by the subculture of the homeless. On the one hand, when homeless people accept a new "homeless identity", their lives become more meaningful. On the other hand, adoption of this new identity makes the life of these people more irreversible.

Citujte takto:

HOLPUCH, P. (2011): Bezdomovectví jako přístup k životu. *Biograf* (54): 112 odst. Dostupné na adrese
<http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v5401>

Pražská skupina školní etnografie

přihlásit

registrace

Menu

O nás

Pracovníci

Výzkum

Odkazy

Kontakt

Vyhledávání

SunLight CMS
redakční systém

Výzkum

Základní informace o longitudinálním výzkumu Pražské skupiny školní etnografie

Výzkumné zprávy a publikace:

Stát se učitelem

Praha 1995

Čeští žáci po deseti letech

Praha 2004

Co se v mládí naučíš

Praha 2001

Školní etnografie - přehled problematiky

Praha 2001

Typy žáků

Praha 1995

Pedagogická fakulta očima studentů

Praha 1993

Profí-solba z desáté třídy

Praha 2005

Takoví jsou jsme

Zakotvená teorie

- „(...) teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů.“
- (Strauss, Corbin, 1999, s. 14)

Zakotvená teorie

(Grounded theory, Glaser, Strauss)

- Metoda analýzy a zároveň produkt této analýzy
- Cílem je konceptuální schéma postihující vztahy mezi proměnnými, jde o to, identifikovat proměnné a pak vztahy mezi nimi, vytvořit teorii k pozdějšímu testování

Principy:

- Souběžný sběr a analýza dat
- Teoretický výběr vzorku (teoretické vzorkování) – saturace
- Systematická a standardizovaná analýza dat (otevřené kódování, axiální kódování, selektivní kódování)
- Metoda konstantního srovnávání
- Memo poznámky

- Výstup:

- konceptuální schéma/paradigmatický model

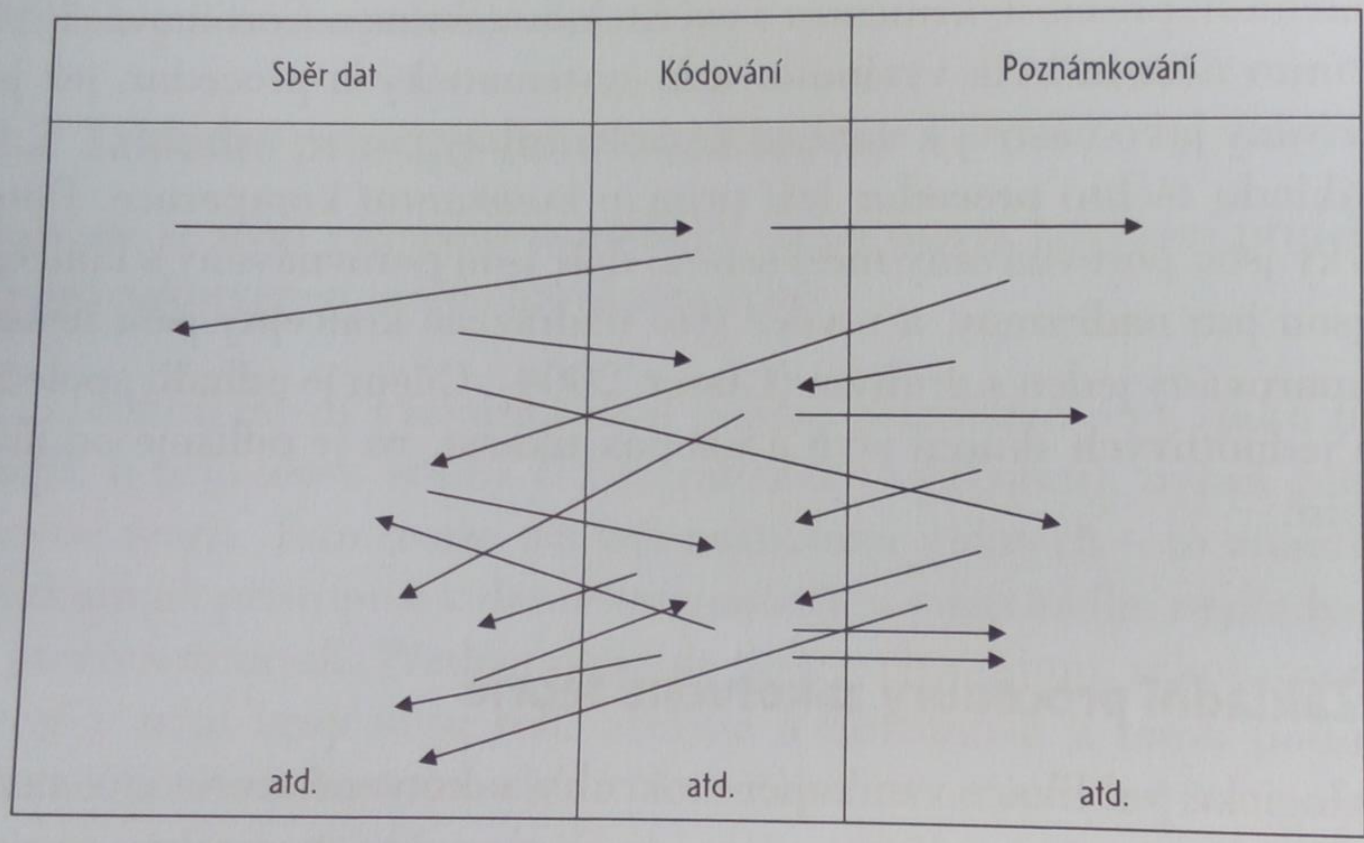
Fáze v zakotvené teorii

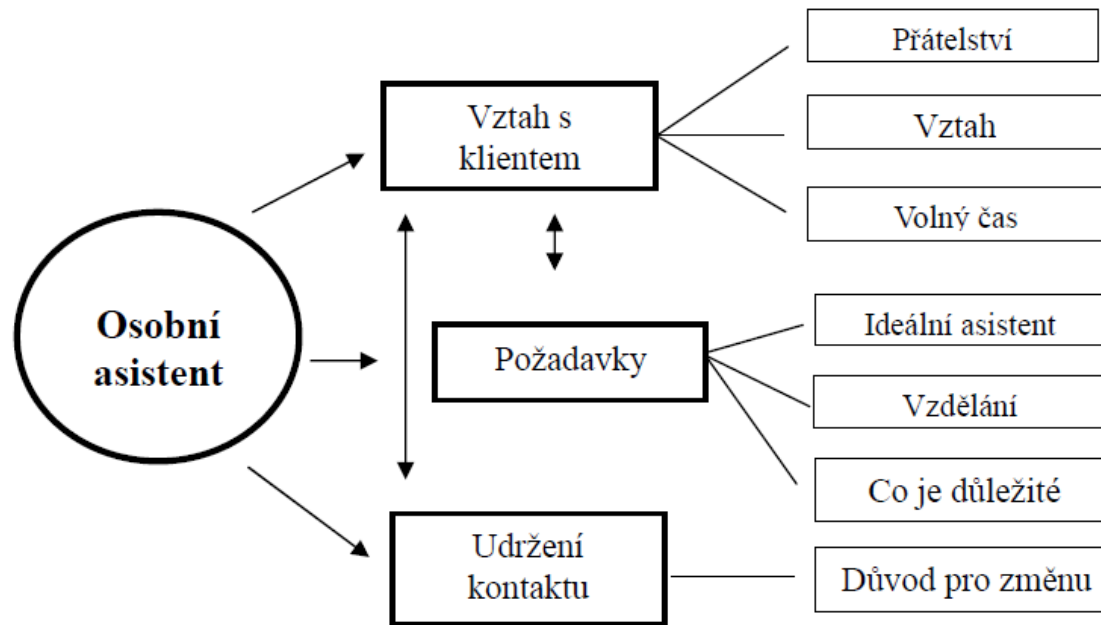
- Sběr dat
- Kódování – hledání významných témat v datech
- Teoretické vzorkování
- Tvorba teorie jakožto sady tvrzené o vztazích mezi kategoriemi proměnnými

Fáze v zakotvené teorii

- Datové úryvky (indikátory)
- Kódy (koncepty)
- Kategorie (proměnné)
- Centrální kategorie
- Nová teorie

Schéma 4.1.1 – Postup při vedení výzkumu metodou zakotvené teorie podle Strausse (1987)

Graf 4: Grafické zpracování kategorie Osobní asistent

Kódování v zakotvené teorii

Otevřené kódování: kategorizace dat

Axiální kódování: příčinné podmínky - jev – kontext – intervenující podmínky – strategie jednání a interakce - následky

- JEV – ústřední myšlenka, událost, dění, případ
- PŘÍČINNÉ PODMÍNKY – události nebo případy, které vedou k výskytu nebo vzniku jevu
- KONTEXT – soubor vlastností, které jevu náleží, soubor podmínek, za nichž jsou uplatňovány strategie jednání
- INTERVENUJÍCÍ PODMÍNKY – ovlivňují strategie jednání (čas, prostor, kultura, ekonomický status, historie, individuální biografie, vývoj techniky atd.)
- STRATEGIE JEDNÁNÍ a INTERAKCE
- procesuální (v pohybu a čase)
- záměrné, cílené
- neuskutečněné
- NÁSLEDKY
- mohou se stát součástí podmínek dalšího jednání

Selektivní kódování

- Proces, při kterém vybereme jednu **ústřední kategorii** a snažíme se ji uvést do vztahu k ostatním kategoriím
- **Vyložení kostry příběhu**
- **Identifikace příběhu** – co je na příběhu překvapující, které kategorie jsou důležité?
- **Konceptualizace příběhu**– ústřední jev je srdcem příběhu, uvádění kategorií do vztahu k centrální kategorii
- **Návrat k příběhu** – uspořádávání příběhu podle základního paradigmatu

Biografický výzkum

(metoda životního příběhu a životní historie – life story, life history)

- Zkoumání **příběhu**, který si jedinec volí k vyprávění o prožitém životě, který je vyprávěn úplně a otevřeně do té míry, jak dovoluje paměť a jedincovo přání ohledně toho, co by o něm měli znát druzí - esence toho nejdůležitějšího, co se jedinci přihodilo v určité rovině jeho života, popisuje děje, zkušenosti, pocity
- Metoda živ. historie používá i další zdroje dat a chce popsat především kontext
- také Oral history – zaměřena na dějinné události viděné individuem
- zdrojem dat je opakovaný hloubkový rozhovor, kterého se účastní **dva vypravěči**
- typ. pro výzkum učitelské kariéry

Průběh výzkumu:

- první rozhovor, analýza (např. časová osa), identifikace bílých míst, zajímavých momentů, mezníků (kritické incidenty, kritické osoby, kritické fáze – vnější, profesní, osobní), druhý rozhovor se specifickými otázkami (také navazující na jiné zdroje sběru dat), analýza atd.
- zajímá nás nejen, co je a co není řečeno, ale také jak to je řečeno (jakými slovy, v jaké souvislosti, s jakými emocemi atd.)
- nutný doslovný a kvalitní přepis + terénní poznámky

POL, Milan, Lenka HLOUŠKOVÁ, Petr NOVOTNÝ a Martin SEDLÁČEK. Profesionální dráha ředitelů základních škol: od fáze profesní jistoty k novým výzvám. *Studia paedagogica*, Brno: Masarykova univerzita, 2010, roč. 15, č. 1, s. 85-105. ISSN 1803-7437.

Paměť žen *mezinárodní projekt oral history*

vítejte...

[Aktuálně](#) | [O projektu](#) | [Chronologie](#) | [Metodologie](#) | [Týmy](#) | [Výsledky](#) | [Archiv](#) | [Podprojekty](#) | [Publikace](#) | [Literatura](#) | [Sponzoři](#)

Co je projekt Paměť žen

Paměť žen je dlouhodobý mezinárodní projekt, iniciovaný a koordinovaný Gender Studies, o.p.s. v Praze. Jeho idea se rodila už v první polovině 90. let jako reakce na západoevropské a americké feministické teorie, neaplikovatelné na životní realitu žen bývalých socialistických zemí. Těžšíste projektu leží v **zachycení životních zkušeností a názorů žen tří generací** (narozených v letech 1920 - 1960) metodou *oral-history* a *narativního interview*.

Jedinečnost tohoto obsahově i metodologicky modelového projektu spočívá v úzkém propojení genderového výzkumu, genderového vzdělávání a v oslovení široké občanské společnosti. Bohatý biografický materiál skýtá východisko nejen k vědeckému vyhodnocení, publikacím apod., ale i k didaktickému zpracování a vypracování modulů **genderového vzdělávání** pro širokou veřejnost.

[Home](#) | [Ukázky](#) | [Diskuse](#) | [Kontakt](#)

NOVINKY ::new::

:: Kniha *Ženy v bílém* nás nechává nahlédnout do života a názorů deseti lékařek, zástupkyň u nás velice prestižní profese. V knize hovoří jak ženy, které dosáhly významného postavení ve svém oboru, tak i ty, které na výraznější profesní kariéru rezignovaly, nebo po ní ani netoužily. Všem - ať už je to profesorka řídící vědecký ústav, či praktická lékařka v malé obci - je společně zaujetí vybraným oborem a láska ke zvolené profesi, bez níž by nemohly zvládat řadu obtíží, které jejich kolegové neznají a které si většinou ani nedovedou představit. Na rozdíl od předchozích svazků, v nichž se většina výpovědí týkala minulosti, je tato kniha žhavě současná. Zpovídané lékařky hovoří hodně o svých dnešních postojích a názorech, o postavení

Akční výzkum

„Proces, během něhož praktici (učitelé) studují problémy vědecky, takže mohou hodnotit, zlepšovat a zaměřovat rozhodování a praxi.“

(Cohen, Manion, Morrison, 2011:xy)

Oblast uplatnění akčního výzkumu:

- Inovace vyučovacích metod nebo učebních strategií
- Zlepšování vlastních metod a hodnocení
- Vytváření pozitivních postojů, modifikace hodnotového systému u učitele a žáků
- Profesní rozvoj učitele – zlepšování výukových schopností, osvojení nové metody učení, time management atd.
- Administrativa – zvyšování efektivity konkrétní administrativní procedury nebo systému ve škole

Akční výzkum

- studuje reálnou školní situaci
- má charakter spíše cyklických než jednorázových intervencí
- každá akce je vyhodnocována za účelem plánování dalšího postupu
- reflektuje vlastní činnost a hledá alternativní přístupy k dosažení lepších výsledků

Postup při akčním výzkumu

- Cyklický proces: diagnóza + akce + reflexe

Kemmis a McTaggart 1981

- 1) Obecná myšlenka – co je třeba změnit? Vylepšit?
- 2) Kde? V jakém prostoru, kontextu? (field of action)
- 3) Sbírání informací o prostoru
- 4) Obecný plán akce
- 5) První kroky
- 6) Evaluace
- 7) Revize plánu
- 8) Další kroky
- 9) Evaluace
- 10) Revize plánu

McNiff (2002:71)

- 1) Přehled dosavadní praxe
- 2) Identifikace aspektů, které si přejete změnit
- 3) Představte/Načrtněte (imagine) si cestu k této změně
- 4) Zkuste ji
- 5) Monitorujte a reflektujte, co se stalo
- 6) Modifikujte plán podle svých zjištění a pokračujte
- 7) Zhodnoťte modifikovanou akci
- 8) Pokračujte dokud nejste spokojeni

- 1) Rozhodněte, jaký problém je třeba řešit
- 2) Identifikujte příčiny tohoto problému
- 3) Proveďte brainstorming nad možnými řešeními
- 4) Vyberte si jedno z nich, které považujete za nejlepší a popřemýšlejte, jak ho uvést do praxe
- 5) Identifikujte nějaká kritéria úspěchu, podle kterých můžete posoudit, jestli řešení fungovalo ve vztahu k problému
- 6) Uveďte plán do praxe, monitorujte a zhodnoťte průběh akce
- 7) Zhodnoťte výsledek ve vztahu k problému podle kritérií z bodu 5
- 8) Na základě evaluace stanovte další postup

Použití metod v akčním výzkumu: můžeme využít design experimentu, dotazník, pozorování, rozhovory a terénní poznámky, případová studie (víc případových studií), dokumenty atd.